

Mehdilik Temelli Yeni Dini Hareket Olarak “Darul Erkam”

Özcan Güngör
Zeynep Tuğba Albakır

Öz: Toplumda farklı dini yapılanmalar, kaos ve kriz durumundan faydalanarak artmakta; bilhassa mehdici dini hareketler, geleceğe dair ümidini yitiren kesimlere daha mutlu yarınlar için vaatler vermektedir. Bu bağlamda Malezya temelli Darul Erkam dini grubu da üyelerinin değişik sosyal hizmet temelli ihtiyaçlarını gidererek yola çıkmış sufi karakterli bir hareket olarak artan gücü sonrası ülkede siyasal roller oynamak istemiştir. Bu bağlamda çalışmanın konusu, yeni dini hareket olarak Darul Erkam grubunun sosyolojik olarak incelenmesidir. Amacı ise bu dini grubu yeni dini hareketler bağlamında grubun kimliği, ben algısı, teşkilat ve kurumları ile toplumsal alanda görünür oldukları kimi dini uygulama ve fikirleriyle ele almaktır. Çalışma makro perspektiften dolaylı gözlem tekniğine uygun olarak yürütülmüştür. Çalışmada, yeni dini hareketler özelliği gösteren Darul Erkam'ın insanların yoksunluklarını dile getirerek kazandığı manevi gücü belirli bir zaman sonra siyaset, ticaret gibi çeşitli maddi alanlara taşıdığı; söz konusu taşıma süreçlerinin grubu devlet ve toplum nezdinde zor durumda bıraktığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Din sosyolojisi, dini gruplar, Mehdilik temelli gruplar, Darul Erkam, Malezya.

Abstract: New religious Mahdist movements are known to have effectively increased their activities, especially where Western exploitation is intense and people have lost hope in their future. The most basic features of Mahdi movements is the attitude of giving hope to the discouraged segments of society for the future, preparing for a happier tomorrow now, supporting the religious group with all available means, ensuring that better days will come in the near future, and maintaining the feeling of being unique through personal belonging. Mahdi movements provide the opportunity to find a more comfortable foundation. In this context, the Malaysian-based Dar al-Arqaḡ religious group is a Sufi-based movement that started out by meeting the various social service needs of its members and wanted to undertake political roles in the country after growing in power. In this context, the subject of this study is a sociological analysis of the Dar al-Arqaḡ religious group as a new religious movement. This study aims to analyze this religious group in the context of new religious movements through the group's identity, self-perception, organization, and institutions, as well as some of their religious practices and ideas that are visible in the social arena. The study was conducted using the indirect observation technique from a macro perspective. This study states the religious Mahdi groups (Dar al-Arqaḡ) that show the characteristics of new religious movements carried the spiritual power they gained by expressing the deprivation of people in various material fields such as politics and commerce, and this put the group in a difficult position after a certain time in front of the public and the government.

Keywords: Sociology of religion, religious groups, Mahdi-based religious groups, Dar al-Arqaḡ, Malaysia.

@ Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi ozcangunor@yahoo.com
Yüksek Lisans, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. albakirzeynep@gmail.com

id https://orcid.org/0000-0002-0775-023X
https://orcid.org/0000-0001-6396-8324

© İlmi Etüdler Derneği
DOI: 10.12658/M0693
insan & toplum, 2022.
insanvetoplum.org

Başvuru: 05.10.2021
Revizyon: 24.05.2022
Kabul: 05.07.2022
Online Basım: 15.09.2022

Giriş

Batı'da ortaya çıkan Aydınlanma hareketiyle birlikte yaşanan gelişmeler, zihinlerle beraber toplum yapısını da değiştirmiştir. Buna bağlı olarak Tanrı merkezli toplum yapısı, yerini insan merkezli toplum yapısına bırakmıştır. Özellikle Hıristiyanlık ve kiliseyi merkeze alan Batı toplumunda, aşkın gücün toplumu şekillendirmesi geride kalmış, insan ve insan zihni toplumun merkezinde yer almaya başlamıştır (Kanık, 2017, s. 178). Aydınlanmacı düşünürler, bilim merkezli bir toplumda evrensel bir ahlakın hatta mutluluğun gelişeceğini öne sürmüşlerdir fakat modernizmin bu vaatleri yerine getiremediği görülmektedir. Gerçekleşmeyen ideallerin oluşturduğu hayal kırıklığı ve modernizme getirilen eleştiriler temelinde postmodern düşünce yapısı ortaya çıkmıştır. Modernizme olan güvenin aşınması olarak tezahür eden postmodernizm; felsefe, ahlak ve din bilimlerindeki mevcut sert ve rasyonel bakış açısını değişikliğe uğratmıştır (Bıçkı, 2001, ss. 1-2).

Postmodern düşünce yapısı; tarihsel süreçte değişen ahlaki yapıya, evrensel kesinliği ortaya çıkartan akli kavrayışa, farkları hiçe sayan büyük anlatılara bağlı modern inancın yitirilmesiyle ortaya çıkmış; bu üç temeldeki yitiriliş dinleri etkilemiştir. Bu bağlamda din, temel anlatılardan kopartılmaya başlanmıştır. Bilgiyi haklaştırılmış doğru inanç olarak kabul eden Batı epistemolojisinin aksine postmodernizm, dinin odağını inanç epistemolojisinden uzaklaştırmaya ve inancın ötesine geçirmeye çalışmaktadır. Böylece merkezde inanılan tek bir din olmayacak ve dünya dinleri tüm müphemliğiyle birlikte sahneye çıkacaktır. Postmodernizm ve din ilişkisinin ortaya konması karşıtlıkların, süreksizliklerin bir araya gelmesinden oluşmaktadır. Biyolojik, bilişsel ve ahlaki temellendirmelerdeki kesinlikleri bünyesinde bulunduran dinlere karşı postmodernizm; tüm bu temelliliklerin tam karşısında konumlanmıştır. Köktencilüğün tam aksine akıntıya kapılmayı yeğleyen bu yeni din algısı, Yahudiliği, Doğu dinlerini, Hristiyanlığı ve İslam'ı etkisi altına almaktadır (Anderson, 2006, ss. 59-60).

Post-modern bir durumun ortaya koyduğu imkanlar yanında modernizm aşamasında örselenen, sömürülen ve devlet eliyle değişik zorluklarla başa çıkma durumunda bırakılan din kurumu, kendisini yeni dini hareketler formunda ortaya koymaya başlamıştır. Bilhassa Müslüman ülkelerde ortaya çıkan senkretik yapıli dini hareketlerin yeni dini grup formları şeklinde ortaya çıkışı dikkat çekmektedir. Bu durumun altında yatan pek çok sebep olmakla birlikte yeni dini grup formlarının en temelde geleneksel yapılarda başarılamadığı düşünülen yeni duruma başkaldırma veya alternatif üretme becerisini göstereceği inancı gruba yönelimde temel oynama benzemektedir. Öyle ki Müslüman coğrafyadaki sufi temelli hareketlerin bile yeni dini hareketler formuna evrildiği bu aşamada post-modern algı ve süreçlerin etkisi

büyüktür. İslam dünyasında önemli bir yeri olan Malezya'nın yaşadığı modernizm kolonyalizm ve post-modern evredeki liberal siyasal ve ekonomik süreçler ülkede pek çok dini grubun doğuşuna yardımcı olmuşa benzemektedir. İşte bu bağlamda bu çalışmanın konusunu yeni dini akımlardan biri olarak kabul edilen Malezya temelli Darul Erkam (Dar'ul Erqam) hareketini Mehdilik temelli bir dini grup olarak sosyolojik olarak ele almak oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı ise yeni bir dini grup olarak Darul Erkam hareketi ve onu takip edenlerin oluşum ve gelişim sürecini, grup kimliğini, teşkilat ve kurumları ile sosyo-kültürel tutumlarını, Mehdilik temelli düşünce algıları bağlamında sosyolojik açıdan ele almaktır. Bu çalışma sürdürülürken, Kanık'ın (2017) yeni dini akımları farklı yönlerden ve tanımlanması açısından incelediği; Arslan'ın (2016) postmodern süreçte yeni dini oluşum şekillerini konu edindiği; Köse'nin (2017) yeni dini akımların çeşitli örneklerini ortaya koyduğu; Uluç'un (2006) yeni dini akımları modern ve postmodern süreçte ele aldığı, Anderson'un (2006) postmodernizmin eleştirel anlatısı ve dine olan etkilerini incelediği; Güngör'ün (2020) Mehdilik temelli dini hareketlerin karakteristiklerini ele alarak tipleştirdiği; Abd Rahman'ın (2009) Darul Erkam öğretilerine dair doktriner bir çalışma yaptığı; Abd Hamid'in (2007) ise Darul Erkam'ı fütüristik bir düşünce yapısı olarak kabul ettiği; Nagata'nın (2004) söz konusu dini hareketi neo-Sufi bir yapı olarak kabul ettiği gözlemlenmiştir. Bu çalışmada ise yeniçağ inanışları bağlamında teorik çerçeve çözümlenecek, bu bağlamda Mehdilik temelli yeniçağ inanışına ait olduğu kabul edilen Darul Erkam (Rufaqa) hareketi incelenecektir. Bu inceleme, Türkçe ve İngilizce kaynaklarla sınırlı tutulmuştur.

Yeniçağ İnanışları

Refah içerisinde yaşayan modern insan, tükettiği ve sahip olduğu kadar mevcut olduğunu düşünür. Her zaman pozitif bir anlam taşımayan bu bolluk durumu, insanlarda her zaman daha fazlasına sahip olma isteği uyandırmaktadır. Postmodern düşünceye göre, mutluluğun kaynağı modernizm ve onun bir ürünü olan "sahip olma isteği" değil; tam aksine maneviyat ve "insanın kendi gibi" olması halidir. Batı'nın miras bıraktığı bilim ve akılcılık, insanların iç dünyalarına dönmesine engel olmuş, bu sebeple de depresyonun temel sebebi olarak görülmüştür. Modern dünyanın bir getirisi olan bireycilik, insanları toplumdan soyutlamış ve insan ilişkilerini yıpratmıştır. Kimlik arayışına giren bireyler, çareyi bireyin iç dünyasına önem veren, maneviyatı ortaya çıkartan, insan ilişkilerini düzenleyen yeni dini akımlara rağbet göstermekte bulmuştur (Köse, 2017, ss. 13-16).

Lytotard'a göre bütünleştirici nihai gerçeklik açıklamalarına bir karşı hareket olarak tanımlanan postmodernizmde, bütünleştirici bir amaca bağlı olan din

formu başarısızlığa uğramaya mahkûmdur. Fakat yüceyi, yücenin büyüklüğünü ve tanımlanamıyor oluşunu konu edinen yeni dini hareketler, sınırlandırmalara ve tanımlamalara bağlı kalması sebebiyle sorunlar yaşayan temel dini anlatılardan ayrılmayı ve başarılı olmayı hedeflemektedir (Anderson, 2006, s. 65). İnsanın bütünleştiricilik bağlamında etkileşim ağı oluşturmasında ve ilişki ağlarını daha çok anlam ve paylaşma üzerine kurmasında yeni dini hareket formlarının etkili olduğu bilinmektedir.

Postmodernizmin bir getirisi olan ve yeniçağ inanışları ya da yeni dini hareketler olarak adlandırılan bu durum, çok farklı ve renkli yapılarda ortaya çıkmaktadır. Farklı şekillerde görülen bu yeni dini akımların temel özelliği ise, geleneksel dini yapılara, özellikle de Hıristiyan öğretilerine karşı bir tepki niteliği taşımasıdır. 2. Dünya Savaşı'nın bıraktığı travmalardan sonra Batı'da ortaya çıkan yeniçağ inanışları, küreselleşmenin de etkisiyle dünyanın her yerine yayılmıştır. Moonculuk, Ufo dinleri, Scientology, New Age, Satanizm, Hare Krishna, Transdantal Meditasyon, Divine Light Mission, Brahma Kumaris ve Oslo Hareket; toplumsal değişimin de etkisiyle sık sık görülmeye başlanan dünya dinlerine örnek olarak gösterilebilir (Kanık, 2017, s. 179). İslam dünyasında Batı'nın yaşadığı tecrübe bizzat yaşanmamışsa da Batı'dan gelen modernist akım ve kolonyalist sömürü sonrası geleneksel dini yapılar büyük oranda güç kaybetmiştir. İnsanın topluluk halinde olma eğilimi ve yaşanan acı tecrübelerle cevap verme saiki geleneksel dini yapılar yerine eskiden mühlhem ama yeni formlarla oluşturulan daha çok sosyal hizmet temelli, devletin boş bıraktığı alanlarda faaliyet yürüten yeni dini hareketlerin ortaya çıkışını hızlandırmıştır.

Yeni Dini Akımların Ortaya Çıkma Sebepleri

Yeniçağ inanışlarının ortaya çıkışında toplumsal değişimlerle birlikte pek çok sebep bulunmaktadır. Savaşların yarattığı travma, eğitimin artması, teknolojinin ve endüstrinin gelişmesi, rasyonelleşme, fazla bireyselleşme bu sebeplerden birkaçıdır. Eğitimin, toplumun çeşitli alanlarına yayılması ve süresinin uzamasıyla birlikte bireyselliğin yüksek olduğu yeni bir gençlik anlayışı ortaya çıkmıştır. Aileden kopan gençler, teknolojik gelişmelerle birlikte fazlasıyla akran iletişimi kurmaya başlamıştır ve bu sebeple yeni dini gruplara rağbet, akran çevresinin de etkisiyle artış göstermiştir. Teknolojik gelişmelerle birlikte refahın artacağına dair bir düşünce oluşmuş, gelişmelerin bu yönde olmaması da hayal kırıklığıyla sonuçlanmıştır. Yoksunluk kuramı olarak adlandırılan bu durum da dini akımlara olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Modernizmde bulunan epistemolojik anlam krizlerine yeniçağ inanışlarıyla birlikte cevap aranmıştır. Aydınlanmacı düşüncenin çıkardığı krizlerin ortasında bu yeni hareketler kendilerine meşruiyet alanı bulmuştur (Arslan, 2006, ss. 14-15).

Yeniçağ İnanışlarına Katılım ve Grupların Kalıcılığı

Yeni dini akımlara rağbet gösteren bireylerin sosyal statüleri, yaşları ve cinsiyetleri farklı özellikler gösterebilmektedir. Bireylerin eğitim durumlarının bazıları lisans ve lisansüstüyken, bazı kesimlerin eğitim seviyesi ise oldukça düşüktür. Sosyal statüsü ve ekonomik geliri düşük kesimlerin, Hıristiyan misyonerler örneğinde olduğu gibi, daha fazla katılım sağladığı görülmüştür. Bazı dini hareketlerin cinsiyet temelli ortaya çıkması sebebiyle grupların bazılarında kadın veya erkeklerin katılım oranının daha fazla olduğu gözlenirse de bu durum zamanla eşitlenmiştir. Kendi dinlerindeki anlam arayışını tamamlayamayan veya ateist bireylerin katıldığı dini hareketlerde genellikle 18-25 yaş arası gençlerin olduğu görülmektedir. Bazı yeni dini hareketlerin sağladığı cinsellik, uyuşturucu, hazcılık gibi unsurlar gruplara katılımı etkili olmaktadır (Yeşiltepe, 2018, s. 72). Gençlerin bu gruplara katılımına temel sebepler psikolojik problemler, anlam arayışı, fiziksel engelli olma, bireyin değersizlik hissi olarak sıralanabilmektedir. Gençlerin sıklaşan akran ilişkileri ve teknolojinin katkısıyla artan etkileşimler bu gruplara yönelmede etkili bir unsurdur. Orta ve üst sınıftan, eğitilmiş, 30 yaşlarındaki bireylerin yanında yalnız kalan yaşlıların da rağbet gösterdiği bilinmektedir. Tanrı ile iletişimde olma, manevi yükselme gibi yeni dini inanışların taşıdığı özellikler bireyde aradığını bulma hissini ortaya çıkartmaktadır. Büyük anlam arayışlarının sonucunda çok önemli bir durum olarak görülen dinlere katılım hareketi, daha sonrasında yerini hayal kırıklığı, aldatılmışlık ve sömürülme hislerine bırakabilmektedir (Kanık, 2017, ss. 183-184).

Yeni dini hareketlerin başarısı ve kalıcılığı, kitleleri ve elitleri dönüştürme gücüne bağlanmaktadır. İnançların geleneklerden tamamen kopmadan devam ettirilme esnekliğine sahip olan dini yapılar, kültürel devamlılığı sağladığı için katılımları olumlu yönde etkilemektedir. Toplumsal bağları ne tamamen kopartan ne de tamamen yoğunlaştıran bu yapılar, aradaki gerginliği dengede tutmaktadır. Mobilizasyonu etkin bir şekilde kullanan dini gruplar, bireyler üzerindeki yaptırım gücünü daima ellerinde bulundurmaktadır; böylece gruplara giriş ve ritüellere katılım oranı yüksek olmaktadır. Postmodern düşünce yapısı içerisinde ortaya çıkan dini gruplar tabii ki çeşitliliğe ve renkliliğe önem vermektedir. Yalnızca bir yaşa, cinsiyete ya da topluluğa hitap etmek gruplara katılımı düşüreceği için herhangi bir hedef kitle seçilmemektedir ve bu sebeple her yaştan, cinsel yönelimden, meslekten, eğitim düzeyinden bireyler bu gruplara katılım sağlayabilmektedir. Dini inanışın ortaya çıktığı çevre koşulları; sosyal, kültürel, dini ve ekonomik olguların bu inanışlara imkân vermesi dini grupların gelişimi açısından dikkat edilmesi gereken unsurlardandır. Toplumdaki hali hazırda bulunan dini inanışların gelenekselliği ve dönüştürülmesi de önemli olarak kabul edilmektedir. Yeniçağ inanışlarına katılımı belki de en önemli etken geliş

ve güçlü sosyal ağ yapısıdır. Özellikle gençler, sosyal çevre sayesinde bu hareketlere katılmaktadırlar. Dünyevi ve dini hayatın dengede tutulması, grup içi güçlü sosyal ilişkilerin kurulabilmesi de hareketlerin başarısını etkileyen faktörlerdendir (Uluç, 2006, ss. 96-98).

Yeniçağ İnanışlarının Temel Özellikleri ve Mehdilik Temelli Oluş

Yeniçağ inanışları, çok farklı oluşumları da beraberinde getirmektedir. Grupların boyutları ve şekilleri ne kadar farklı olursa olsun bazı özellikleri ve dönüşüm süreçleri aynılık göstermektedir. Değişmezlik gösteren bu konular; liderlik, kurumsallaşma, hareketin öğretileri gibi çeşitli olguları kapsamaktadır (Bilgin, 2003, s. 197).

Öncelikle mehdilik temelli dini hareketler, kendisinde olağanüstü özelliklerin bulunduğunu ve Tanrının kendisini seçtiğini iddia eden bir karizmatik lider etrafında şekillenmektedir. Lider, kendisini ve etrafındakileri bu duruma inandıracak gücü ve sıra dışılığı elinde bulundurmaktadır. Liderin yakın çevresindeki üyeler ise yardımcı yönetici konumunda yer almaktadır. Grup üyeleri lider etrafında çevrenmekte ve en iç çemberden en dış çembere doğru lidere yakınlık seviyesine bağlı olarak kendilerine yer açmaktadırlar. Liderin yakın çevresinde, grubun oluşum sürecinden itibaren liderin daima yanında olan bireyler bulunmaktayken grubun en dışında ise gruba sempati duyanlar fakat üye olmayanlar görülmektedir. Liderin en yakın çevresindeki üyeler, liderin olağanüstü özelliklerinin bulunmadığını ilk olarak fark etse dahi grubun dağılması için liderin etrafında bulunmaya devam etmektedirler. Liderin vefatıyla birlikte yeni oluşumlar yine bu yakın üyelerle gerçekleşmektedir. Karizmatik lider döneminde, oluşumun fazlasıyla enerji bulundurması ve liderin heyecanlı olması sebebiyle öğretiler ve dini uygulamalar değişim gösterebilmektedir. Lider sonrasında dini öğretiler ve uygulamalar bir düzene oturmakta, lidere peygamberlik özellikleri atfedilmektedir. Genişleyen nüfus, kurulan hastaneler, okullar, çeşitli kuruluşlar, finansal kaynaklar, bir gelir kaynağı haline gelmekte ve kurumsallaşma oluşmaktadır (Bilgin, 2003, ss. 197-199).

Karizmatik lider, toplumda hali hazırda bulunan dini yapıya karşı olarak ortaya çıkmaktadır ve bu sebeple yeni öğretiler, inanç pratikleri ve cemaatleşme oluşturmaktadırlar. Mevcut dini yapıdan, çeşitli dünya dinlerinden ve felsefi yapılardan ihtiyacı olan öğretileri alan eklektik yapıli dini oluşumlar, yine de özgün söylemleri bünyelerinde bulundurmaktadırlar. Bu sebeple bu tür yapılar “Kendi dinini kendin yap”, “ruhsal süpermarket” tarzı sloganlarla ortaya çıkmaktadırlar (Arslan, 2006, s. 16).

Kıyametin yaklaştığı, kurtarıcı bir Mehdi-Mesihin geleceği; liderin seçilmiş kişi olduğu, Tanrıyla iletişim halinde olduğu gibi çeşitli dinlerden toplanan öğretiler eklektik yapıya örnek oluşturmaktadır. Bunların yanında kendilerine özgü dini

ritüelleri ve ayinleri de bulunmaktadır. Bireylere birlik ruhu aşılması, manevi tatmini sağlaması açısından bu uygulamalar dini grup için önem arz etmektedir. Dini gruplarda iletişimin güçlenmesi sayesinde toplum tarafından dışlanan ve öteki sayılan bireylerin var olma, güçlenme ve servet sahibi olma isteği gruplara katılımı arttırmaktadır (Bilgin, 2003, ss. 197-198).

Yeni dini grupların bazı uç söylemleri bünyesinde barındırması, gruptaki bazı gayrimeşru hareketlere sebep olmaktadır. Liderin Mehdi kabul edilmesi, çok eşli olması, serbest cinsel ilişkiler, çocuklara yapılan cinsel istismarlar, eşcinselliğin kabulü; kıyametin yaklaşması sebebiyle Mehdinin isteği üzerine yapılan toplu intiharlar, çeşitli silahlı saldırılar gibi travmatik olayların yaşanmasına sebep olan yeni dini oluşumlar, gruplara katılan bireyleri de yakın sosyal çevresinden koparmaktadır (Bilgin, 2003, ss. 204-206).

İnsanlık tarihi boyunca toplumlar pek çok kez kargaşa ve bunalımlarla karşılaşmış, bu sıkıntılı dönemlerde hem dini hem de dünyevi konularda liderlik yapabilecek kişileri beklemiştir. Bu bekleyiş sürecinde öne çıkan kişilerin liderliklerini temellendirmek amacıyla inanç ve düşünce sistemlerine, kültürel birikimlere ve kutsal metinlere başvurduğu görülmüştür. Söz konusu lider, tarih boyunca tüm topluluklarda çeşitli şekillerde isimlendirilmiştir (Çınar, 2014). "Hidayete erdirilen, kendisine doğru yol gösterilen kişi" anlamına gelen Mehdi kavramı dini ve siyasi hareketlerin güç kaynağını oluşturmakla birlikte Tanrı tarafından gönderilerek dini yenileme, yeryüzüne hâkim olunan hükümdarlık, kurtarıcılık gibi temel özellikleri bünyesinde barındırmaktadır. Bununla birlikte içinde geliştiği dinin yapısına ve kültürün özelliklerine göre Mehdinin geliş yeri ve zamanı, toplumları etkileyiş ve kurtarış şekilleri gibi çeşitli ayrıntılar değişiklik göstermektedir (Sarıkçıoğlu, 2003).

Birçok dinde, kültür ve mezhepte insanlığı ahir zamanda içine düştüğü sıkıntılardan kurtarması için gelmesi beklenen bir fenomen mevcuttur. Genel inanişaya göre sosyal ve dini hayattaki bozulmalar, dünya hayatının sonlarına doğru artmaktadır ve Mehdinin gelişi de dünyevi hayatın son dönemlerine tekabül edecektir. Böylelikle sosyal reformcu özelliği taşıyan Mehdi, maddi ve manevi tüm buhranları düzeltecek ve kurtarıcı olacaktır. Mehdi, her dinin kendi inanç sistemine uygun özellikler taşır ve kurucu lideriyle soy bağına sahiptir. Mehdinin dünyaya gelişinde, liderlik devrinin başlangıcında ve liderlik süresince çeşitli doğaüstü olaylar ve kerametler görülmesi beklenmektedir (Sarıkçıoğlu, 2003).

Adaletle duyulan özlemin bir karşılığı olan Mehdilik kavramı Hıristiyan ve Yahudilik gibi geleneksel dinlerin merkezinde bulunmakla birlikte İslam'ın Sünni yorumunda Mehdi temelli bir inanç esası bulunmamaktadır. Daha çok Hıristiyan ve Yahudi kültürlerinden İslam'a geçiş yapan Mehdilik kavramı kültürlerle bağlı

olarak gelişim göstermiş, öncelikle Şii gruplarda bir inanç esası olarak köklenmiş, sonrasında Sünni gruplar tarafından bir inanç esası olmasa da sembolik düzeyde benimsenmiştir. Mehdiliğin, yenilgi alan, zor duruma düşen topluluklarda bir savunma mekanizması olarak görülmesi ve İslam'da da öncelikle Şii gruplarda ortaya çıkması dikkat çekmektedir. Mehdilik iddiasının olumsuz sonuçları da görülmüş; sosyal parçalanmalara, çatışmalara, tembelliğe ve zulme karşı eylemsizliğe sebep olmuştur (Yavuz, 2003). Mehdici hareketleri ve Mehdilik ideolojisini yalnızca dini veya mistik temeller üzerinden açıklamak yetersiz olacaktır. Bu hareketlerin ortaya çıkmasında ekonomik, siyasal ve toplumsal sorunlar dikkat çekmektedir. Mehdilik meselesini anlamada sadece din temelli çalışmaların yetersiz kalacağı gibi sadece toplumsal ve maddi temellerle olayı açıklamak da yetersiz ve yanıltıcı olacaktır (Ocak, 2017, ss. 22-23). Görüldüğü gibi Mehdilik ideolojisi ve Mehdilik temelli hareketler, umut ve beklenti unsurlarının etrafında şekillenmektedir. İnsanları modernizmle birlikte içine düştüğü bireycilik, umutsuzluk ve anlam arayışı hallerinden kurtarma amacıyla ortaya çıkan postmodern inanış şekillerinde sosyal reformcu ve kurtarıcı kimliği olan bir karizmatik liderin ortaya çıkışı beklentisi bulunmaktadır. İslam'ın inanç temelinde Mehdiliğin bulunmamasına rağmen postmodern dönemde ortaya çıkan Darul Erkam gibi Müslüman akım ve mezheplerde Mehdilik temelli hareketlerin görünüyor olması, yeniçağ inanışlarının eklektik yapısına uyumlu bir durumdur.

Darul Erkam/Rufaka/Küresel İhvan Hareketi

Grup Kimliği

Grubun Liderleri

Erkam hareketinde dini hareketlerde olduğu gibi karizmatik lider bulunmaktadır ve hareket liderin etrafında şekillenmektedir. Bu hareket Malezya'da 1968'de Muhammed Suhaimi tarafından kurulmuştur. Suhaimi, 1295 Hicri'de (1917) Orta Java'da Wonosobo'da doğdu. Erkam üyelerine göre Suhaimi, Hz. Muhammed'in 33. Torunudur (Rosyad, 2006, s. 87). Erkam'ın en karizmatik lideri ise 1938 doğumlu Ashaari Muhammed'dir. O, İslami ilimlerde oldukça yetkindir ve 1950'lerde bir devlet okulunda din öğretmenliği yapmıştır. Ashaari Muhammed'in hitabet becerisi ve karizması birçok genç ve yaşlı Müslümanı etkilemiştir. Ashaari öğretisini "Aurad Muhammadiyah" olarak tanımlamaktadır (Saat, 2010, s. 133) ki Muhammed Suhaimi aynı zamanda onun hocasıdır. Şeyh Suhaimi'nin, şefaati yoluyla Peygamber ile kişisel ve mistik bir iletişim kurduğunu iddia eden Ashaari Muhammed'in hayat algısını (Nagata, 2004, s. 111) ve hareketini oldukça fazla etkilediği görülmektedir. Bu mistik deneyimin dini gruplarda bilhassa tarikat yapılanmalarında sık sık dile getirildiği de bilinmektedir.

Malayca "Abuya" (baba) olarak bilinen Ashaari Muhammed'in dört karısı ve 37 çocuğu bulunmaktadır. Kendisi ve ailesi kurdukları komün içinde yaşamamış, bunun yerine Malezya'nın çeşitli eyaletlerinde bulunan evlerinde yaşamını sürdürmüştür (Meta Religion, 2006). Ashaari Muhammed, grubun yasaklanmasından sonra federal sınır komşusu olan Selangor eyaletindeki Gombak bölgesinde, sonra başkent Kuala Lumpur (1994–2002) ve daha sonra Malezya Borneo'nun doğu kesiminde, Sabah kıyısındaki Labuan adasında (2002–2004) sınırlı bir yaşam sürmek zorunda bırakılmıştır. Ekim 2004'te özgürlüğünü geri kazandığında Ashaari Muhammed, büyük ölçüde hastalıklarından mustariptir. Ashaari Muhammed on altı yaşında amcasından miras aldığı Aurad Muhammadiyah tarikatının takibi ve temsilciliğini ölünceye kadar devam ettirmiştir. Çeşitli hastalıkları bulunan Ashaari Muhammed, 2010 yılında 72 yaşındayken hayatını kaybetmiştir (Abdul Hamid, 2013, s. 19).

Ashaari Muhammed, şirket yöneticiliğinin yanı sıra üyelerine manevi liderlik de yapmıştır. Grubun inanışına göre o, aşkın bir güç tarafından seçilmiş ve şeriatı yenileyip güçlendirme amacıyla insanlara gönderilmiştir. Birden çok kez hapis cezası almış fakat iddia ettiği amaç uğruna mücadele etmekten geri durmamıştır. Tanrı tarafından seçilen bu kişinin birçok olağanüstü gücü olduğu iddia edilmiştir ve grup üyelerine göre bu özellikler birer mucizedir. Kur'an ve sünnet yorumcusu, din müceddidi olarak görevlendirilen Ashaari Muhammed'in metafiziksel alanda birçok olay yaşadığı da iddialar arasındadır (Abd Rahman, 2009).

Grubun Kendini Dayandırdığı Gelenek

Bu grup kendisinin sufi geleneğe dayandığını ifade etmektedir. Söz konusu sufi geleneğin hangi kaynağa dayandığı açıkça belirtilmemekle birlikte Nakşibendilik olduğu anlaşılmaktadır (Nagata, 2004, s. 111). Öyle ki bu sufilik anlayışının üretime dayalı, aktif ve kapsamlı bir sistem olduğunu ifade etmektedirler (Abdul Hamid, 2010, s. 183). Ancak hareketin, devletin ekonomik ve sosyal yönelimlerini eleştirdiği, yüksek eğitilmiş ve yetenekli genç Malaylar arasında popüleritesi olduğu, nihayetinde liderinin birtakım siyasi davranışları da gerekçe gösterilerek yasaklanmalarına neden olan tüm bu sebeplere bakılacak olursa neo-Sufi (selefi) bir grup olarak adlandırılması daha doğru durmaktadır (Nagata, 2004, s. 100).

Malezya'nın en başarılı ve tartışmalı yenilikçi hareketlerinden biri olan Darul Erkam 1968'den 1994'e kadar bu ismi kullanırken, 1997-2007 arası daha çok Rufaqa ismini ve son yıllarda da (2008'den beri) Küresel Kardeşlik (Global Ikhvan) ismini kullanmaktadır (Abdul Hamid, 2013, s. 19).

Parti siyaseti konusunda destek verdiği siyasal hareketler bağlamında hayal kırıklığı yaşayan Ashaari Muhammed, 1968'de kendi davet grubunu kurmak için

Islamic Party of Malaysia'dan (PAS) ayrılmıştır. Bu yönde atılan ilk adım olarak Ashaari Muhammed; arkadaşları, komşuları ve meslektaşları ile Hz. Muhammed'in Kur'an ve Sünnetini tartışmak için çalışma grupları ve özel oturumlar düzenlemiştir. O dai (davetçi) olarak tanınmasını sağlamak ve şehir sakinleri arasında yeni kimseler kazanmak için toplantılarını yaygınlaştırmıştır. Ashaari Muhammed, eğitim geçmişi ve parti siyasetindeki tecrübesi nedeniyle her iki amaca da ulaşmakta çok az zorluk çekmiştir. Bu faaliyetleri sayesinde, Kuala Lumpur kentindeki bir Malay yerleşim bölgesi olan Datuk Keramat içinde ve çevresinde yaşayan işçi sınıfı üyeleri arasında tanınan ve küçük bir takipçi kitlesi elde eden Ashaari Muhammed, grubuna bir isim vermeye karar vermiştir. Hareketin başından itibaren düzenli sohbet halkaları devamlılık için önem arz etmektedir (Hassan, 2006, s. 47). Gruba ilk başta grubun düzenli olarak bulunduğu ve beyaza boyanan eve atıf yapılması amacıyla "Beyaz Saray Grubu" anlamına gelen "Kumpulan Rumah Putih" adı verilmiştir. Ashaari Muhammed, daha sonra Hz. Muhammed'in sahabelerinden biri olan Erkam'ın isminden hareketle grubuna Darul Erkam adını vermiştir (Hassan, 2006, s. 47).

Erkam hareketi, 1968'de küçük bir "arınmış topluluk" olarak ortaya çıkmış ve yedinci yüzyılda var olan klasik İslam toplumunu diriltmeye çalışan Müslümanlar olarak, içinde doğdukları toplumun "cahiliyye" adetlerini ortadan kaldırmak üzere davete başlamışlardır. Nitekim kendilerine isim olarak seçtikleri sahabe isminden de böyle bir modeli arzu ettikleri anlaşılmaktadır. Erkam grubunun başlangıçtaki amacı yalnızca kişisel ahlaka ve temizlenmeye yoğunlaşmaktı. Temel vurguları ise takva sahibi Müslüman olmaya dikkat çekmekti (Sözalmaz, 2014, s. 46). Bunun yanında takipçilerini sufi temelli yaşam tarzı içinde ekonomik özgüvenle ilerici ve devrimci bir canlanmaya yönlendiren hareket, çeşitli ticari faaliyetler içinde olmuştur (Barendregt, 2012, s. 316).

Çeşitli işletmelerden bir araya getirilen şirket yapısı ve bu şirketin başında grup liderinin bulunuyor olması; grubun kurumsallaşma ve lider etrafında şekillenen bir hareket olması açısından postmodern din özelliklerini taşıdığını göstermektedir.

Grubun üç temel amacı olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre; ilki, Müslüman'ın tevbe yoluyla arındırılması gerektiği üzerine temel bir doktrindir. Erkam'ın tevbe üzerinde ısrarla durmasında Batı alışkanlıklarını ve normlarını benimseyerek Müslümanların doğru yoldan sapmakla kalmayıp aynı zamanda Şeytan'ın ve nefsin oyuncuğ olmaya da izin verdiği varsayımı çok etkili görünmektedir. Buna göre, Erkam'ın komünlerinde bu temizlenme gerçekleşebilir, dahası Müslüman'ın bir sufi yola girmeden bunu başarabilmesi mümkün değildir (Hassan, 2006, s. 49)

İkinci olarak, Müslümanların cihad etme ihtiyacı, Erkam'ın ideolojik çerçevesinde de önemli bir yere sahiptir. Cihad başlangıçta, bir Erkam üyesinin kendisini yabancı

birikimlerden arındırmak, özdenetim uygulamak ve içsel gücü geliştirmek için üstlenmek zorunda kalacağı ahlaki mücadele olarak yorumlanmıştır. Ashaari Muhammed'in düşündüğü cihadın silahlı bir mücadele anlamında olmadığı; daha çok sufi anlamda nefsin arındırılması ve kötülüklerle başa çıkmada gayret olduğu anlaşılmaktadır. Yani temel vurgu ahlakın daha doğru yaşanmasıdır (Nagata, 2004, s. 108).

Nihayet son olarak, Mehdilik düşüncesi grubun temel karakteristiklerindedir. Temelde bu düşünce Şii anlayışta esas iken Sünni temelli gruplarda da kabul edilen bir inançtır. Burada konu edilmesi grubun sıklıkla vurgulu bir şekilde Mehdilik temelli bir yaklaşım ve strateji izlemesi sebebiyledir. Nitekim grup Sünni ve sufi temelli olmasına karşın adaletsizlik ve ümitsizliği bu retorik üzerinden meşrulaştırmakta ve faaliyetlerini bu temel saiklerle organize etmektedir. Mehdi, bir gün geleceğine inanılan Müslüman mesihdir ve Ashaari Muhammed'e Mehdinin geleceği müjdelenmiştir. Lider, şu an hayatta olan fakat görünmeyen bir Mehdinin varlığına inanmaktadır. Mehdi ise 1925'te ölen, Ashaari Muhammed'in hocası "Şeyh Suhaimi"dir. Şeyh Suhaimi aslında ölmemiş, İsa peygamber gibi ortadan kaybolmuştur; gelecekte bir zaman yeniden dirileceğine ve geri döneceğine inanmaktadırlar. Söz konusu Mehdi, yeniden zuhur etmek için kıyamete çok az bir zaman kalmasını beklemektedir. Döndüğü zaman çeşitli olağan üstü güçlerle ve kerametlerle görevini tamamlayacaktır. Ashaari Muhammed, bu bilgilere kendi araştırmalarıyla ulaştığını iddia etmiştir (Hassan, 2006, s. 49). 1992 yılından itibaren nihayetinde açıkça belirtilmemiş olsa da Doğu'da İslam'ın yeniden canlanması, Kureyşi soyundan bir kişinin tesadüfen Ashaari Muhammed'inkine benzeyen (yüksek alın, küçük burun vb.) canlanmaya öncülük edeceği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, "mehdi" kelimesi aynı zamanda ilk kez doğrudan lidere atıf yapılmadan Ashaari Muhammed'in kurum içi konuşmalarında zikredilmeye başlanmıştır (Nagata, 2004, s. 109).

Ashaari Muhammed'in gerçek Mehdi olması, kendisi ve grup üyeleri için şüphe götürmez bir gerçektir ve bunu çeşitli hadislerle, İbn Arabi gibi çeşitli İslam âlimlerinin söylemleriyle delillendirmeye çalışmaktadırlar. Ayrıca grubun Mehdilik inancı bağlamındaki kabullerinden biri ise, Mehdinin zuhur etmesinden önce meydana çıkacak bir kişinin varlığıdır. Mehdiye yardım edecek ve Mehdinin siyasi iktidarı devralmasında ona destek olacak şahsiyetin ismi ise "Beni Temim"dir. Başka bir söyleyişle Beni Temim, gelecek olan Mehdinin yardımcısı ve sağ koludur. Söz konusu Beni Temim ise grubun lideri Ashaari Muhammed'den başkası değildir. Bu durum ise Müslümanları daha çok çalışmaya teşvik etmek için bir vesile sayılmaktadır. Hatta Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethetme konusundaki azmi ve söz konusu hadisteki "Şerefli Komutan" rütbesine erişmesi örnek olarak gösterilmektedir. Azim

ve çalışmalar sonucu Beni Temim Malezya hükümdarı; gelmesi beklenen Mehdi ise ümmet halifesi olacaktır. Bu amaç uğruna her yüzyılda cihatlar düzenlenmesi gerekmektedir ve buldukları 21. yüzyılın başı ise onların savaşı için gereken zamandır (Abdul Hamid, 2007, ss. 199-204).

Hareketin Tarihinde Önemli Olaylar

Dini grubun öncelikli olarak hükümetle yakın iş birliği içinde oldukları görülmektedir. Ancak Ashaari Muhammed'in gücünü fazla abartması sonucu Darul Erkam'ın devlete açıkça meydan okuduğu görüldüğünde ittifak bozulmuştur. Ashaari Muhammed'in galip geleceği için övündüğü bir popülerlik yarışmasında Başbakan Mahathir'e meydan okuduğu dönemler yaşanmıştır. Öyle ki iktidar partisi United Malays National Organisation (UMNO) içindeki iç siyasi çekişmelere bile müdahil olmuştur. İlerleyen aşamalarda Malezya'da kendisine benzerlik gösteren yeni bir hilafetin kurulacağını öngörmeye başlamış ve çalışmaları o yönde organize etmiştir.

1994 yılında devletin resmi fetvasıyla (şu anda fetvanın orijinal metnine ulaşılamamaktadır) birlikte sapkın bir kült oldukları ilan edilmiştir. Ashaari Muhammed'in artan etki ve popüleritesini frenlemek için devlet, Darul Erkam'ı sapkın ilan etmiş ve onun gücünü siyasete taşımasının önüne geçmek istemiştir. Devlet bunu yaparken diğer ulemanın desteğini kazanarak yapabilmıştır (Saat, 2010, s. 134).

Başlangıçta siyasi karakterde olmasa da Erkam, Malezya'daki ulus devlete bir alternatif sunarak, ümmeti ulusal vatandaşlığın önüne geçirerek ve "artık devlet tarafından bürokratikleştirme, etnikleştirme veya millileştirmeye tabi olmayan İslami bağların yeniden evrenselleştirilmesi" çağrısında bulunan bir sistem önermiştir (Barendregt, 2012, s. 321; Nagata, 2004). Grubun iddiasına göre sapkın olarak ilan edilmelerinin asıl sebebi, dünya çapındaki üstün başarıları ve Malezya'nın en güçlü yapısı haline gelmeleridir. Tanrı ve İslam Peygamberiyle iletişimde olduğunu iddia eden Ashaari Muhammed, millet camiinde televizyonda yayınlanan konuşmasından sonra tutuklanmış ve 10 yıl hapse mahkûm edilmiştir (Campo, 2009, s. 84).

1994 yılı sonrasında hareketin eğitim sistemi parçalanmış ve bu eğitim kurumlarından mezun olup kendi yapılarına istihdam edilemeyen bireyler Malezya'nın çeşitli liberal sistemlerinde iş bulmak zorunda kalmışlardır (Abdul Hamid, 2010, s. 60). Ülkede, Erkam hareketine iç güvenlik yasası (ISA) sebebiyle bazı tutuklamalar ve yasaklar getirilmiştir. Ashaari Muhammed'in iki eşinin de bulunduğu toplam 18 hareket lideri tutuklanmış ve grup üyelerinin giydiği gömlekler (jubah), sarıklar (serban) ve yüz örtüleri (purdah) gibi çeşitli sembolik kıyafetler yasaklanmıştır. Ayrıca hareketin dağılmasıyla farklı kollara ayrılan ve Malezya'nın çeşitli eyaletlerinde

bulunan grup üyeleri için devlet eliyle Erkam öğretilerinin sapkın olduğuna dair birçok seminer verilmiş ve rehabilitasyon faaliyetleri düzenlenmiştir. Bu uygulamalar sonunda cemaat temelli komün yapısının gücü kırılmışa benzemektedir (Abd Rahman, 2009, ss. 22- 23).

1994 yılında resmi olarak dağılan hareket, heterodoks, yani ana akımdan saptırıcı öğretileri ve silah zoruyla siyasi liderliği ele geçirme çalışmaları sebebiyle liderin hapis cezasına çarptırıldığı sürede gelişim gösterememiştir. 1997 yılında, şirket ismi değiştirilerek "Rufaqa" adında çok uluslu bir şirket topluluğu olarak yeniden ortaya çıkmıştır. 2002 yılında liderin cezasının sona ermesiyle birlikte çalışmalar hızlanmıştır ve Ashaari Muhammed, bu yeni şirketin CEO'su olarak görev yapmıştır. Erkam'ın eski üyeleri hem Ashaari Muhammed'i ziyaret etmeye hem de hızla Rufaqa şirketine katılmaya başlamışlardır. Bu çalışmalar sebebiyle grup lideri 2002 yılında Borneo açıklarındaki Pulau Labuan adasına sürülmüş; bu sefer de ada sakinlerini etkilemesi sebebiyle problem olmuştur ve 25 Ekim 2004'te tekrar serbest bırakılmıştır (Abdul Hamid, 2007, ss. 194-196). 1994 yılında yasaklanan Erkam hareketinin öğretilerini kendi komünlerinde yaşatmaya çalıştığı gerekçesiyle, 2006 yılında devlet tarafından Rufaqa şirketine de son verilmiştir (Abd Rahman, 2009, ss. 17-20).

Harekette Ritüeller

Erkam'daki dini yaşamın özü, toplu olarak yapılan çeşitli ritüellerden oluşmaktadır. Komün sakinleri, tüm Müslümanlar gibi zorunlu namazları kılmanın yanı sıra, övgüye değer duaları da yapmakta ve Hz. Muhammed'i anmak için haftada iki kez yoğun sohbetler düzenlemektedirler. Ayrıca Şeyh Suhaimi'nin tarikat-ı Muhammadiyah'a özgü zikri de icra ederler. Erkam takipçilerinin, ana akım toplumdaki Müslümanların pek yapmadığı ancak Nakşi gruplarda bilinen mistik ve manevi bağlar kurarak rabita yaptıkları da bilinmektedir. Bu ritüellerin toplu yapılması grup üyeleri arasında bağlılık ve sadakati de güçlendirmektedir. Özellikle toplu yaşam merkezlerinde yapılan dualar, kılınan namazlar, sohbet halkaları ve takip edenlerini bilinçlendirmeye dönük kampanyalar üyelerin bilinç düzeyini artırır nitelikte değerlendirilmektedir (Hassan, 2006, s. 48)

Suhaimi, evrad-ı Muhammadiyah adında bir virdi (zikri) takip edenlerine telkin eder. Müritlerine göre bu vird, Hz. Peygamber tarafından doğrudan Kâbe'nin içinde ona verilmiştir. Bu vird, 50 defa istiğfar okumaktan, Kuran'ın İhlas suresini okumaktan ve 50 defa Salavat-ı Nebi'yi okumaktan ibarettir (Rosyad, 2006, s. 87). Bu zikir daha sonra 1990'da hareketin yasaklanmasının nedenlerinin bir haline gelmiştir. Erkam hareketi, İslam devletine dönüşecek bir köy projesi yaptığı gerekçesiyle Malezya hükümeti tarafından ulusal güvenliği tehdit eden silahlı kuvvetlere hazırlık yapmakla

suçlanarak 1994'de yasaklanmıştır. Ardından Malezya hükümeti, Erkam'ı militan bir grup olarak etiketleyerek hareketin yarattığı tehlikeye karşı halkı ikna edebilmiş ve bu sapkın faaliyetleri ve öğretileri hükümet kontrolündeki medya aracılığıyla aktif olarak açığa çıkararak grubun etkisini azaltmaya çalışmıştır (Kamulnizam, 2003, s. 174).

Bunun dışında hareketin suni mezar pandomisi adında farklı bir ritueli bulunmaktadır. Bu uygulama, liderleri Ashaari Muhammed'i kutsama amacı da taşımaktadır. Süslenmiş bir ortamda mezar taşı, yapay mezar ve mezarın içinde cesedi temsilen bir heykel bulunmaktadır. Mezara giren kişiye Berzah Âleminin temsil edilmesi için ses ve videolar dinletilmektedir. Ölüm sonrasının temsil edildiği bu pandomimde ölüm meleklarının konuşmaları da canlandırılmaktadır. Daha sonrasında kişiye İslam müceddidinin yanında olma ve onun hareketine katılma tavsiye edilir. Söz konusu müceddid ise tabii ki Ashaari Muhammed'dir. Bu uygulamaya katılmak isteyen grup üyelerinin belli bir ücret ödemesi gerekmektedir. 1994 yılında da Erkam hareketi yasaklanmadan önce Ashaari Muhammed'in melek ve ölüm arasında kalan bir kişinin diyaloglarını canlandırdığı "Sakaratul Mevt" isimli bir pandomim gösterisi yaptığı da bilinmektedir. Rufaqa şirketine ait olduğu iddia edilen bir binada suni mezar pandomimlerinin yapılması ise Erkam ritüellerine benzemesi sebebiyle dikkatleri üzerine çekmiştir (Abd Rahman, 2009, s. 59).

Düzenli Okunan Kitaplar

Grubun ciddi bir medya ağı olduğu ifade edilmişti. Yıllar içinde Ashari'nin 47'den fazla eser neşrettiği görülmektedir. Bu yayın dizisi içinde Al Qiadah, Dakwah, Al Ain, Comel, Anak Soleh, Al Mukminah, Al Solehah, An Nasihah, Al Munir, Worship in Islam ve Amal gibileri ön plana çıkmaktadır. Ancak bu kitapların bazıları hükümetin dini yetkilileri tarafından yasaklanmıştır (Nagata, 2004, s. 108). Ayrıca Falsafah Perlaksanaan Hukum Hudud Dalam Masyarakat (İslami Ceza Hukukunun Uygulanmasının Felsefesi) adlı kitabı da bilinen eserlerindedir (Wikipedia, 2021).

Müntesipler

Hareket, ilk olarak "Darul Erkam" adıyla başlamış ve "Erkam" şirketler grubu kurularak hareketin büyümesi sağlanmıştır. İddialarına göre hareketin asıl amacı bireylerde Kur'an ve sünnetlerin bir yaşam şekli olarak kabul edilmesini sağlamak olmuştur. Onlara göre hareketin asıl amacı politik gücü ele geçirmek değil İslam hukuku öğretilerini ve değerlerini bireylere öğretmektir. 1980'li yıllarda on binlerce üyeye ulaşan hareketin, yüz binlerce de destekçisi bulunduğunu iddia etmişlerdir. Etkili bir dava hareketi için halka açık dersler verip, yazılı ve görsel metinler kullanan grup konserler de vermiştir. Malezya'nın köyleri ve çeşitli bölgelerinin yanında

Güneydoğu Asya, Çin, Avustralya ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yaygınlaşan hareket, zamanla Orta Doğu'da da görülmeye başlanmıştır. Çeşitli ve aktif sosyal hareketlerinin yanında kapitalist ekonomik düzende tarımsal ve ticari çeşitli projelerde yatırım yapmışlardır. "Al Erkam Şirketler Grubu'nun" 400'den fazla çeşitli işletmeden oluştuğu bilinmektedir (Campo, 2009, s. 184).

Darul Erkam hareketinin çok ciddi bir takipçisi olduğu iddia edilmektedir. Özellikle 1970'lerin sonlarında Erkam hareketi üniversite öğrencilerini, öğretmenler, devlet görevlilerini, girişimcileri ve profesyonelleri cezbetmeyi başarmış görünmektedir. Üyeleri tam zamanlı çalışanlar ve gönüllüler olarak ikiye ayırmak mümkündür. Öyle ki Erkam'ın kurumlarında ve ticari girişimlerinde tam zamanlı olarak davetçi, doktor, ebe, hemşireler, öğretmenler, grafik sanatçılar, koro çocukları, satış asistanları, terziler, editörler, yazarlar gibi çeşitli mesleklerden çalışanlar mevcuttur. Öte yandan yarı zamanlı gönüllü üyeler, şirket dışında farklı yerlerde çalışmakta; bunun yanında Erkam için günde veya haftada birkaç saat çalışarak katkıda bulunmaktadırlar (Hassan, 2006, s. 49)

Hareketin üyeleri %60'ın üzerinde bir oranda kadınlardan oluşmaktadır. Hareket içinde kadınlar, cinsiyete dayalı bir iş bölümünün ardından, kendi küçük işlerini yürüttükleri gibi kültür, misafirperverlik, sağlık ve refah birimlerini de yönetmişlerdir (Nagata, 2004, s. 108).

Bazı kaynaklarda müntesiplerinin 10.000'den 200.000'e kadar olduğu iddia edilmektedir. Bazı takipçileri arasında politikacılar, akademisyenler ve hatta Başbakan Yardımcısı Ghabar Baba'nın oğlu da vardır. Üyelerinin takipteki sadakati çok yüksek düzeyde görülmektedir (Saat, 2010, s. 134).

Hareketin üyelerinin kıyafetlerinde farklılıklar mevcuttur. Erkek üyeler genellikle uzun kollu veya gri bir elbise, yeşil cübbe ve sarık takmaktadırlar. Ayrıca genellikle ince bir bıyık ve sakalları vardır. Kadın üyeler genellikle gözleri hariç vücudunun her yerini kaplayan siyah giysiler (çarşaf) giyerler. Elbise şekillerinde Beni Temim kabilesinin renk ve desenlerinin etkili olduğu ifade edilmektedir. Çünkü gelecekte kurulacak hilafet devleti Beni Temim'den gelecek yardımcıyla mümkün olacaktır (Barendregt, 2012, s. 322). Üyelerin bir diğer ayırt edici özelliği de aynı kaptan birlikte yemek yeme alışkanlıklarıdır (Rosyad, 2006, s. 86).

Grup İçi Hiyerarşi

Komünlerin kurulması, Erkam örgütünün yalnızca bir yönüdür. Bir davet hareketi olarak Erkam'ın günlük idaresi için Ashaari, Erkam'ın din, misyon çalışması, eğitim, yayıncılar, halkla ilişkiler ve ticaret alanlarındaki faaliyetlerini düzenlemeye yardımcı

olmak için “syukbah” adı verilen birkaç idari birim kurmuştur. Her bir syukbe, sırayla naqib, müdir ve amil tarafından desteklenen bir şeyh tarafından yönetilmektedir. Kısacası, Erkam aynı zamanda Şeyhül Erkam veya yüce lider olarak Ashaari Muahmed ile ayrıntılı bir yetki ağı ile karakterize edilmiştir. Sosyal eşitliğe inanan Ashaari Muhammed, kendisi ile takipçileri arasındaki statü farklılıklarını en aza indirmeye çalışmıştır.

Hareketin otorite yapısına mümkün olduğunca çok sayıda Erkam üyesini dâhil etmek temel hedeflerdendir. Takipçilerine halife, şeyh, amil ve müdür gibi unvanlar vererek ve onları çeşitli Erkam komünlerindeki işleri denetlemekten, dini bilinç yükseltme kampanyaları yürütmekten, syukbah’ı yürütmekten ve Erkam tebliğ faaliyetlerini koordine etmekten sorumlu tutmuşlardır. Hatta Erkam korosu ve bir sürü başka şey de bu sorumluluklar arasındadır. Buradaki temel fikir, mümkün olduğu kadar çok insanın lider olma deneyimini yaşamasını sağlamak, böylece statü ayrımları azaltılabilmektir (Hassan, 2006, s. 48).

Komün organizasyonu, tüm ana işlevler için özel amaçlı danışma komiteleri (şura) doğrultusunda yapılandırılmıştır: İdeal olarak fikir birliği temelinde işleyen misyon, ekonomi, sağlık, yayıncılık, medya vb. olarak kategorize edilmiştir. Ancak Şeyh-ül Erkam olarak Ashaari’nin kendisi bütün konularda son sözü söyleyen kimsedir. Ayrıca bölgesel düzeylerdeki operasyonlardan dört başkan yardımcısı ve onlara da yardımcıları (Naib-i Şeyh’ül Erkam)’dan oluşan bir hiyerarşi mevcuttur. En yüksek karar alma organı, bir tür “gölge kabineye” denk olarak kabul edilen Meclis-i Syuyukh’dur. Ashaari’nin üç oğlu Fakrul Razi (Şeyhin Temsilcisi), Mohd Nizamuddin (Temsilcinin Yardımcısı), Mohd Nasrullah (Şeyhin 2. temsilcisi) ve damadı Khairul Anuar Ujang (2. Temsilcinin Yardımcısı) önemli pozisyonlarda görev yapan kişilerdir (Karamulnizam, 2003, s. 101). Çeşitli zamanlarda, diğer “birimler” (Shukbah) güvenlik ve kalkınma için çalışmıştır; klinikler, yerleşimler, araziler ve madenler; hukuk, kültür ve turizm; çevre ve 1992’de Malezya’da 52 coğrafi bölgeyi (wilayah) ve denizaşırı 15 ülkeyi yöneten bir sistem kurgulanmıştır (Nagata, 2004, s. 108). Elbette bu tür bir organizasyonun algılanan siyasi sonuçları olacaktı ve nihayet bilindiği üzere bu organizasyonu Malezya hükümeti yasaklama kararı almıştır.

Devamlılık İçin Araçlar

Ashaari, başından itibaren tebliğ faaliyetlerine odaklanmış ve yurt içinde ve yurt dışında bunu sıkı şekilde uygulamaya koymuştur. Tebliğ faaliyetleri, hareketin mensuplarının veya sempatanlarının evlerinde dini sohbetleri organize edecekleri dini söylem veya konuşma şeklinde gerçekleştirmekteydi. Ayrıca sohbe yakın yerlerdeki mahalle sakinlerini toplantıya davet etmişlerdir.

Erkam'ın sosyal faaliyetlerinin bir başka önemli yönü de eğitimidir. Erkam'ın Rehberlik ve Eğitim Bakanlığı tarafından yönetilen ilk ve orta dereceli okulları, resmi olarak devlete kayıtlı olmadıkları ve resmi ulusal müfredattan farklı bir müfredata sahip oldukları için tartışmalara yol açmıştır. Bu kurumlar daha çok din eğitimine vurgu yapmaktaydı, 1994'te hareketin Malezya'da 9541 öğrenci ve 696 öğretmenin kayıtlı olduğu 257 okulu olduğunu hatırlatmakta fayda vardır. Ayrıca Endonezya, Pekan Baru'da kendi üniversitesi de bulunmaktadır. Hem üye kazanma hem de üyelerinin devamlılığında bu kurumların varlığı önemli roller görmüştür (Kamarulnizam, 2003, ss. 108-109).

El-Erkam'ın sosyal refah modeli "maasy" (ihtiyaçlara dayalı gelir dağılımının eşitliği) kavramına dayanıyordu. Erkam'ın sosyal refahı destekleyici pek çok kurumları da vardı. İhtiyaçlara dayalı gelir dağılımının eşitliği temelli bu sistem, mesleklerine bakılmaksızın tüm üyelere ihtiyaca göre maaş sağlıyordu. Ashaari Muhammed, hareketin imkânsız ve muhtaç kişilere kaynak dağıtmayı amaçlayan ukhwah Islamiah (bir kardeşlik bağı) sisteminin üzerinde yoğunlaşmıştır. Devletin eksik kaldığı yerleri tespit edip bu noktalarda çalışmalar yaparak, bir nevi devleti arkadan dolanarak insanların ihtiyaçları temelli bu tür organizeler hem grubun yapısını büyütmüş hem de devamlılığını sağlamışa benzetilmektedir.

Grubun Kurumları

Erkam üyeleri, kendi "İslami" ürünlerini markalayarak ve Güneydoğu Asya'da bir girişimci komünler ağı kurarak devletten ekonomik bağımsızlığı teşvik eden kırsal yerleşim bölgelerinde örgütlenmiştir. Bu komünler okullar, sağlık merkezleri, pansiyonlar ve çeşitli mağazalar gibi merkezi tesislerle mümkün kılınan ütopyik bir İslami yaşam tarzını teşvik etmişlerdir. Birçok kişi hareketin Malezya'daki helal gıda endüstrisinin öncüsü olduğu konusunda hemfikirdir (Hussin, 1993; Barendregt, 2012, s. 318).

Erkam Vakfı adıyla 1975 yılında; 1 öğretmen, 12 öğrenciden oluşan İslami eğitim sistemi amaçlı bir okul kurulmuştur. 1993 yılında ise bu sayı 257 okul, 9.541 öğrenci ve 696 öğretmene ulaşmıştır. Uluslararası birçok ülkede eğitim kurumları açmış, öğrencilere farklı ülkelerde daha yüksek eğitim almaları için destek olmuştur. Fakat bu desteği yalnızca teknokratik alanlarda eğitim almaları için sağlamıştır (Abdul Hamid, 2010, s. 58).

1993'e gelindiğinde, Erkam, 48 İslami model köy, 158 şubesi, ulusal parlamento seçim bölgelerine göre dağıtılmış ve kendi iletişim merkezleriyle kendi kendine yeterli bölgesel bir ekonomiyi yöneten bir "devlet içinde devlet" haline gelmiştir. Bu şekilde örgütlenen otuz yedi benzer merkezi yapılanmaya ulaşmıştır. Öyle ki

Malezya merkez olmak üzere Endonezya, Ürdün, Mısır, Pakistan, Özbekistan ve ABD, Birleşik Krallık, Fransa ve Almanya gibi bir dizi Batı ülkesi dâhil olmak üzere diğer 16 ülkede yaygın bir etki ve kurumsal ağlar oluşturmuştur (Ahmad Fauzi, 1998; Barendregt, 2012, s. 321).

Darul Erkam'ın medya imparatorluğu; genel halk, öğrenciler, kadınlar, çocuklar ve gençleri kapsayan bir hedef okuyucu kitlesi ile 16 farklı gazete ve dergiyle varlığını sürdürmüştür. Bu dergilerin aralarında "İslami haftalık dergi yaklaşık 1 milyon tirajlı" başlıklı, popüler Mingguan İslam Dergisi de bulunmaktadır. Bunun yanında Erkam Kültür bölümü otellerde ve diğer halka açık yerlerde kültürel etkinlikler, şiir geceleri ve İslam müziğiyle konserler düzenleyerek halk arasında yaygınlık kazanmıştır (Ahmad Fauzi 1998, s. 149). Ayrıca, Erkam'ın yayıncılık ve stüdyo birimi OVA (Odio-video Al Erkam) Prodüksiyon, Erkam'ın mesajını model köylerinin çok ötesine yaymak amacıyla bu dönemde kurulmuştur (Barendregt, 2012, s. 322).

Rufaqa şirketi Erkam hareketine bağlı olarak Nisan 1997 tarihinde Malezya'da kurulmuştur. Bu şirket, bitkisel ürünlerden oluşan tamamlayıcı gıdaların yanında, mini marketler, kafeler, seyahat ajansları, reklam ajansları, mobilyacılar, klinikler, elektronik şirketleri, çocuk bakım merkezleri, rehabilitasyon ve danışmanlık hizmetleri, diş ve tıbbi klinikleri, yaynevleri gibi pek çok çeşitli işletmeyi bünyesinde bulundurmaktadır. Güney Doğu Asya'nın çeşitli yerleri, Orta Doğu, Avustralya gibi dünyanın çeşitli yerlerinde bu şirketin 700'e yakın şubesi olduğu tahmin edilmektedir. Sakinlik ve inandırıcılık anlamına gelen "Tenang & Meyakinkan" şirketin sloganıdır ve şirket çalışmayı Allah'a yakınlık kurmak için bir araç olarak kabul etmektedir (Abd Rahman, 2009, ss. 17-20).

Şirketinin asıl kurulma amacı ise Erkam'ın temel ilkeleri çerçevesinde şeriatı devam ettirmektir. Bunu da şirketin topluma hizmet etme, helal gıda üretme, yardımlaşma ve zekât verme, hoşgörü ortamı oluşturma, iş dünyasında İslami çalışmalar yapma ve buralara Müslüman çalışanlar istihdam etme gibi çeşitli faaliyetlerine bağlı olarak yapabileceklerine ve şeriatı yaşayabileceklerine inanmaktadırlar. İslam'ın yanlış yaşandığını düşünen hareket, bu düşüncelerin geliştirilerek gerçek bir şeriat hayatı yaşanabileceği ideale tutunmuştur (Abd Rahman, 2009, s. 17-20).

Güneydoğu Asya krizinden payını alan Malezya'da hızlı bir büyüme göstererek dikkatleri üzerine çeken Rufaqa şirketinde çalışanlar ve yoksullar At-Tahalli adlı eğitim kurumunda ücretsiz eğitim almaya başlamışlardır. At-Tahalli eğitim kurumu kısa sürede popüler olmuş, hatta kurumun öğrencilerinden olan bir grup genç tarafından Qathrunnada adlı müzik grubu kurulmuştur. Neşid (Nasheed) türü, İslami müzikler yapan bu grup, albümler çıkartmış ve konserler vermiştir. Böylece "At-Tahalli", "Darul Erkam" öğretilerini yeniden aşılama çalıştığı gerekçesiyle devletin dikkatini

çekmiştir. 2000 yılının Aralık ayında da At-Tahalli kurumunun ruhsatı bu sebeple iptal edilmiş, Rufaqa şirketi de bu duruma boyun eğmiştir (Abdul Hamid, 2010, ss. 60-61). 2006-2007 yıllarından itibaren Rufaqa hareketi de devlet tarafından yasaklanan ve zamanla bir tabu haline gelen Rufaqa'nın milenyum-tasavvuf söylemlerini yeniden dile getirme ve hareketi diriltme amaçlı girişimleri sebebiyle Malezya devletinin ve Malezya resmi din kurulunun radarına girmiştir. Ülkenin her yerine yayılmış olan Rufaqa şirketine bağlı olan çeşitli iş yerlerine baskınlar düzenlenmiş ve bazı eşyalara el konmuştur. Hareketin elebaşları bu süreçte tutuklanmış ve sapkın kültlere üye olmakla suçlanmışlardır. Bu durum karşısında Rufaqa şirketlerinin yöneticileri şirketlerindeki sicili kaldırmış ve Global Ikhwan Sendirian Berhad (GISB) adında yeni bir oluşum kurmuşlardır. Böylece Darul Erkam'ın öğretileri, torunu GISB'e miras olarak kalmıştır (Abdul Hamid, 2010, ss. 63-64).

2007'de yasaklanan Rufaqa'nın ticari çıkarlarını devralmak için yeni şirket Global Ikhwan adıyla tescil edilmiştir. Kurucu lideri Ashaari Muhammed'in Mayıs 2010'da ölümünden sonra dayanamayacağına inanılan Global İhvan, bugün Güneydoğu Asya'daki üsleri korurken bunun yanında üssünü Haremeyn'e, yani Suudi Arabistan'daki Mekke ve Medine şehirlerine taşımış; Avustralya, Orta Doğu ve Avrupa'da ofisler kurmuştur. Hükümetin Ağustos-Eylül 1994'teki faaliyetlerini kısıtlamasının hemen öncesinde, Erkam'ın 116 milyon ABD doları değerinde varlık biriktirdiği söylenmiştir (Abdul Hamid, 2015, ss. 178-180). Bugün ise şirketlerinin büyüklüğü tam olarak bilinmemektedir.

Devlet tarafından sürekli izleniyor olmak bu harekete çok çeşitli ve renkli bir yapıda olmayı öğretmiştir. Hareketin sürekli olarak engelleniyor olmasına rağmen hala devam edebiliyor oluşu, genç nesillerin eğitimine önem vermelerine bağlanmaktadır. Grup lideri Ashaari Muhammed'in anlatımlarına dayanan bazı temel öğretileri; Darul Erkam, Rufaqa ve GISB'nin eğitim kurumlarında görmek mümkündür. Bunun yanında çeşitli mesleki eğitimler, ampirik bilim, insan ve toplum bilimi gibi farklı dallarda pozitif bilim eğitimlerinin yanı sıra; Tecvit, Tevhid, Tefsir, Hadis, Kur'an, Tasavvuf ve Tarih gibi İslami ilimler alanında eğitimler de verilmiştir (Abdul Hamid, 2010, s. 67).

Grubun Kendilik Tasavvuru ve Kavramları

İlmi Ledun (Minda Abuya)

İlk çağ Yunan felsefesinin ve Hristiyanlık öğretilerinin birleştirilmesiyle ortaya çıkan gnostik düşünce, aşkın ve mutlak bilgilerin ani aydınlanmalarla ve sezgilerle bireylerde zuhur edebileceğini savunmaktadır. Müslüman tasavvufi düşüncede ise

bu duruma benzer olarak İlmi Ledun bilgisi mevcuttur. İlmi Ledun, gaybi bilgileri ve ilahi ilimleri kavrama şeklidir (Kurşunoğlu, 2016). Erkam öğretisinde de İlmi Ledun bilgiye inanılmaktadır ve bu bilgilerin Ashaari Muhammed’de mevcut olduğu düşünülmektedir. Malayca “Minda Abuya” olarak isimlendirdikleri bu bilgi türünde, Tanrısal bilgiler grup üyelerine göre herhangi bir aracı bulunmadan liderleri Ashaari Muhammed’e ilham yoluyla gelmektedir. Minda kelimesi genelde Erkam üyelerince kullanılmaktadır ve zihin anlamına gelmektedir. Grup üyelerine göre “minda” kelimesi bu durumu tam anlamıyla açıklayamaz ve genel bir terimdir. “İlham” kavramını kullanmayı tercih eden üyeler, ilham ve vahyin aynı kökten geldiği; bu sebeple de vahiy ve ilhamın eşit seviyedeki bilgi türleri olduğuna inanmaktadırlar (Abd Rahman, 2009).

Grup Liderinin Müceddid Oluşu

Grubun inancına göre, grup liderleri Ashaari Muhammed, müceddid olarak seçilmiştir ve kendisi dini alanda bir yenileyicidir. Her yüzyılda bir müceddid geleceğine dair dini anlayışın bu kavramsallaştırmada etkili olduğu düşünülmektedir. Ancak bilindiği üzere hemen bütün karizmatik kişilik ve büyük dini grup liderleri kendilerini müceddid olarak adlandırmaktadırlar. Ashaari’nin kendisini bu anlamda müceddid isimlendirmesi olmamakla birlikte grup üyelerinin onu öyle gördüklerini ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Grup üyeleri, dini tamamlamak için gönderilen kişiyle birlikte doğru yolda olduklarına inanmaktadırlar. Onlara göre Tanrı tarafından Ashaari Muhammed’e ilham yoluyla bilgilerin verilmesi de gerçek İslami öğretilerin yeniden canlandırılması içindir. İlham yoluyla geldiği iddia edilen bilgiler grubun öğretilerini şekillendirmektedir. Grubun lideri ise İslam dininin kurtarıcısı olarak Allah tarafından seçilmiştir. Bu sebeple Müslüman bireyler, şer’i bilgilerin saptırıldığı gerekçesiyle Erkam hareketini şiddetle eleştirmektedirler (Abd Rahman, 2009, ss. 43-44).

Grup Liderinin Ölen Kişilerden Bilgi Alması

Ashaari Muhammed’in ilham ve sezgilerle bilgi ediniyor oluşu, grup üyelerine göre Allah’ın bir mucizesidir. Rüyalar ve sezgiler yoluyla, çeşitli kaynaklardan Malezya’nın siyasi durumu ve bir Mehdinin gelecek oluşuyla ilgili farklı bilgiler elde eden Ashaari Muhammed, bunları grup üyelerine anlatmaktadır. Bu bilgiler bazen peygamberden bazen evlialardan gelmektedir. Grup üyelerine göre gelecekle ilgili çeşitli bilgilerin geliyor oluşu, azizlerin, ermişlerin ve peygamberlerin de zamanında yaşadığı bir tecrübedir. Anlatılara göre Ashaari Muhammed, Mehdi olarak kabul edilen eski şeyhinden metafiziksel ortamda bir tabirle belirtmek gerekirse “el almıştır”. Yine Ashaari Muhammed’in çocukluk dönemlerinde kalbine keşf bilgisi yerleştirilmiştir. İleriki zamanlarda Ashaari Muhammed’in hastalanmasıyla birlikte eski bir hocasının

rüya âleminde gelip onu iyileştirildiği de iddia edilmiştir. Peygamber ve Mehdiyle birlikte toplantılar düzenlediği ve buralarda dinin misyonunu öğrendiği iddiaları da mevcuttur. Bu sebeple Erkam öğretilerinin tamamı tanrısal ve hak olarak kabul edilmektedir (Abd Rahman, 2009, ss. 44-46).

Tebyinci Olarak Kabul Edilen Mürşid Lider

Grubun inancına göre liderin aldığı bilgiler tam anlamıyla vahiy statüsünde değildir. Fakat bizzat peygamberden ve mehdiden alınan bilgiler, dinin anlaşılmasında ve yorumlanmasında oldukça önemlidir. Kur'an ve Sünnetin anlaşılması için keşf bilgilerine ihtiyaç duyulmaktadır ve bu bilgiler de Ashaari Muhammed'dedir. Bu sebeple Erkam doktrininde bir din açıklayıcısı, mürşid ve doğru yönlendirilmiş imam statüsünü elinde bulunduran kişi Ashaari Muhammed'dir. İlham edilen bilgiler, Kur'an'ın ve gerçek dini bilgilerin anlaşılması için çok önemlidir. Yenilikçi ve tebyinci rolünü üstlenen grup lideri, hareket içinde bu sebeple oldukça önemli bir yeredir. Dinin doğru anlaşılması ve yaşanması onun varlığına bağlıdır (Abd Rahman, 2009, ss. 45-47).

"Jadual Tuhan" ve Kehanetler

"Jadual tuhan" olarak isimlendirilen Ashaari Muhammed'in kehanetleri, Tanrı tarafından kesin bilgi olarak ilham yoluyla gönderilen bilgilerdir. Grup üyeleri, Tanrının planı olan kehanetlerin gerçekleşeceğine kesin gözüyle bakmaktadır. Bunun yanında bazı iddiaları gerçekleşse de bazılarının gerçekleşmediği görülmüştür. Gerçekleşmeyen kehanetler ise grup üyeleri için bir imtihandır. Bu imtihanı geçip harekettten çıkmayan üyeler gerçekten inanmış ve doğru yolda olan kişiler olarak kabul edilmektedir. Ashaari Muhammed'in en büyük kehaneti İslam'ın yükselişe geçecek olmasıdır. Yaratıcı, zamanında Araplara ve Batı'ya verdiği gücü Malezya'ya da verecek ve Malezya dünyayı yönetmeye başlayacaktır. İslam devletinin kurulmasından sonra gelecek olan Mehdi, İslam'ı yeni canlandıracaktır. Grup üyeleri, 2009-2010 yıllarında Malezya Takımadaları ve Endonezya'yı etkisi altına alan tsunaminin, mehdinin geleceğine dair bir işaret olduğunu iddia etmişlerdir (Abd Rahman, 2009, ss. 52-53).

Gruba göre toplumda yaşanan İslam yalnızca bilgi düzeyinde kalmaktadır ve şeriatın yeniden yaşanabilmesi için bazı öğretilere ihtiyaç duyulmaktadır. Kapitalist ve emperyalist düzene uyan ve batıl yola sapan Malezya'da şeriatın yaşanması için gereken bilgilere grup lideri ilham yoluyla erişebilmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda bir şeriat düzeni oluşturulmuş ve müritler oluşturulan komünde yaşamaktadırlar. Bu komünde insan iletişimleri yeniden düzenlenmiş ve bireylere, bireylerin eğitimlerine son derece önem verilmiştir.

Günahları Affetme

Ashaari Muhammed'in günahları affetme yetkisinin olduğu da değişik öğretilerden bir tanesidir. Grup üyelerinin daha önceden işlediği günahları affetme yetkisinin kendisinde bulunduğunu söyleyen Muhammed, günahları affetme ve güç bahşetme törenleri düzenlemiştir. Günahları bağışlama tipik olarak tevbeye aracılık etmek şeklinde değildir. Bu güç sayesinde Muhammed birçok kişiyi affeder, cezalandırır veya bağışlar. "İhvan" adı verilen yeni grup üyeleri güç elde etmek için bizzat Ashaari tarafından eğitilir. Grubun iddialarına göre bahsettikleri gücü gerçekten elinde bulunduran kişi, bir parmağıyla uçağı gösterse ve düşmesini istese, uçak gerçekten de düşecektir (Abd Rahman, 2009, ss. 55-56). Grubun yeni üyelerinin direkt olarak liderden eğitim alıyor olması, kimlik arayışına giren kişilere kendilerini önemli hissetmelerini sağlamakta ve aradıkları anlamı bulmalarına yardımcı olmaktadır.

Ölüm Tarihlerini Erteleme ve Hastalıkları Hafifletme

Liderin bir başka özelliğı ise ölüm tarihlerini erteleyebiliyor ve hastalıkları hafifletebiliyor oluşudur. Ashaari Muhammed, bizzat Allah'la iletişim kurup takipçilerinin hastalıklarının şiddetini sorabilmektedir. Eğer hastalık, takipçinin dayanamayacağı kadar ağır bir hastalıksa kişinin acısının yarısını almaktadır. Bunun temel sebebi ise acı çeken bireylerin Tanrıyı kötüleyip günaha girmemelerini istemesidir. Yine ölüm tarihi gelen hareket üyeleri için Tanrıyla konuşmakta; cennette gidebilecek durumdaysa tarihine karışmamakta, gidemeyecek durumdaysa biraz daha zaman istemektedir. Lider Ashaari Muhammed, müritleri için bizzat Tanrıyla pazarlık yapabilmektedir (Abd Rahman, 2009, ss. 56-57).

Grup liderinin eskiden yaşayan ermiş ve peygamberlerle iletişim kurabiliyor olması, olağanüstü güçlere ve mucizelere sahip olması onun postmodern çağda ortaya çıkan yeni dini akımların liderlerinin özelliklerini bizzat taşıdığını göstermektedir. Tıpkı diğer yeniçağ inanışlarında olduğu gibi söz konusu lider de aşkın güçle iletişim kurabilmekte ve dinin reforma uğratılması için çeşitli öğretileri Tanrıdan alıp takipçilerine iletebilmektedir. Bu durum da liderin hali hazırda Malezya'da yaşanan Müslümanlığa karşı olduğunu, gerçek şeriatın yeniden canlanması gerektiğı düşüncesini temellendirmektedir. Belirli bir gelenekle bağlarını koparmayan; aynı zamanda geleneklerin tam karşısında bulunan söylemler karizmatik liderin özellikleridir. İslam'la ilişkili olan ilham alabilme özelliğinin yanında günah affetme ve ölüm tarihini belirleme gibi İslam'la taban tabana zıt öğretilerin de bulunuyor olması, yukarıda açıklanan post-tasavvuf özelliklerin grupta ve liderde var olduğunu göstermektedir.

Sonuç

Modern dünya düzeninde, mutluluğun, huzurun, ahlakın ve çeşitli ilerlemelerin rasyonelliğe ve insan aklına bağlı olarak gelişeceği düşünülmüştür. Bireylerin daha mutsuz olması, zenginlerin daha zengin, fakirlerin daha fakir olması ise modern süreçte bir hayal kırıklığını ortaya çıkarmaktadır. Bu hayal kırıklıklarından doğan postmodern düşünce yapısı sanatla görülmeye başlansa da zamanla tüm alanlara yayılmış ve yeniçağ dinlerini de ortaya çıkartmıştır. Bu yeni dinlerde ise karizmatik bir liderin oluşu, hareketin lider etrafında gelişmesi, kurumsallaşma çalışmaları, yeni dini öğretilerin bulunması, yeni ritüellere ve mistik tecrübelerle yer verilmesi, çeşitli dini düşüncelerden ve felsefi akımlardan toplanan bir birikime ve eklektik yapıya sahip olmaları, toplumlarında mevcut olan dini yaşantılara ve geleneklere karşı çıkıyor olmaları gibi çeşitli temel özellikler bulunmaktadır.

Darul Erkam hareketi bu adla devam etmemektedir ancak Malayların yaşadığı sorunları ve sosyal adaletsizlikleri vurgulamadaki rolünün etkisinin devam ettiği ifade edilmelidir. Mistik bir hareket şeklinde ortaya çıkarak örgütlenen Ashaari Muhammed hareketi Mesihlik, cihat ve terbiye konusunda kendisine özgü yaklaşımları barındıran bir hareket olarak varlığını sürdürmüştür. Ashaari Muhammed'in mevcut geleneksel yaşam tarzı yerine Batı'nın kültürel müdahalelerine, eşitsiz gelişimine ve sosyal adaletsizliklere siyasi bir tepkiyi dini bir formda üretmeyi başarmış olduğu görülmektedir. Nihayet sınırları aştığı düşünüldüğünde devletin müdahalesiyle resmi varlığı son bulmuştur. Ancak hareketin bu defa farklı bir kurumsal kimlikle varlığını canlandırmaya ve eski günlerine dönmeye çalıştığı da görülmektedir.

Tanrıyla iletişim kurulması, dinin yenilenmeye ihtiyacı olması, dini öğretilerin anlaşılması için karizmatik lidere ihtiyaç duyulması gibi temelini İslam'dan alan fakat İslam'ı kökten bir değişim hareketine sokmaya çalışan bu düşünce, postmodern yeniçağ inanışlarıyla bizzat uyum göstermektedir. Yine kıyametin çok yakında gerçekleşeceği inancı sebebiyle bir mehdinin beklenmesi, tsunamilerin bu duruma delil olarak gösterilmesi post-tasavvufi bir düşünce şeklidir.

Erkam'ın ürettiği karşı-kültür, mevcut durumdan özlenen ve planlanan zamana geçişi öngörmüştür. Diğer bir ifadeyle Ashaari Muhammed, Tanrı merkezli ve ulema önderliğinde bir toplum restorasyonunu arzulamış ve takip edenlerine aşlamıştır. Bu nihai olarak Allah'ın Mehdiyi göndermesiyle sonuçlanacak bir süreç şeklinde görülmüştür. Bunun için yapılması gereken önce bireylerin zihinlerini tek tek kazanarak onların eylem ve fiillerinde hâkim olmak ardından da nihai hedef için aktif çalışmaktır.

Ayrıca Mehdinin tıpkı İsa Mesih gibi zuhur edecek olması, liderin günah affedebilme ve ölümü engelleme gücü olması, gnostik düşüncelere grup öğretilerinde

yer verilmesi, çok çeşitli dini ve felsefi düşüncelerden toplanan eklektik bir yapının grupta mevcut olduğunu gözler önüne sermektedir. Diğer yeni dini akımlarda olduğu gibi çeşitli zikirlerin ve dua şekillerinin bulunduğu grupta suni mezar pandomimi gibi oldukça orijinal ve temel İslami düşüncede yeri olmayan ritüel ve ayinlere yer verilmektedir. Tüm bu öğretiler ve uygulamalar Darul Erkam hareketinin bir yeniçağ inancı olduğunu göstermektedir.

Dar al-Arqaam as a New Religious Movement Based on Mahdism

Özcan Güngör
Zeynep Tuğba Albakır

The subject of this study is the Dar al-Arqaam movement, which is accepted as a new religious movement. The aim of the research is to examine the formation and development of the Dar al-Arqaam movement and its followers, its group identity, organization and institutions, and sociocultural attitudes as a religious group from a sociological perspective.

Kanık's (2017) study examined new religious movements from different aspects in terms of defining these movements. Arslan's (2016) study dealt with new forms of religious formation in the postmodern process. Köse (2017) presented various examples of new religious movements. Uluç (2006) was observed to deal with new religious movements in the modern and postmodern process. Anderson (2006) examined the critical narrative of postmodernism and its effects on religion. Güngör (2020) has typified it by taking into account the characteristics of the Mahdi movements within religious groups. Abd Rahman (2009) conducted a doctrinal study on Dar al-Arqaam's teachings. Abd Hamid (2007) accepted Dar al-Arqaam as a futuristic mentality. Nagata (2004) stated Dar al-Arqaam to have a neo-Sufi style

@ Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt University. ozcangungor@yahoo.com
Master Degree, Ankara Yıldırım Beyazıt University. albakirzeynep@gmail.com

id <https://orcid.org/0000-0002-0775-023X>
<https://orcid.org/0000-0001-6396-8324>

© İlmi Etüdler Derneği
DOI: 10.12658/M0693
insan & toplum, 2022.
insanvetoplum.org

Received: 05.10.2021
Revision: 24.05.2022
Accepted: 05.07.2022
Online First: 15.09.2022

observed in its structure. The current study will analyze the theoretical framework of Dar al-Arqam, which is considered to be a Mahdi-based movement, in the context of New Age beliefs. This review is limited to Turkish and English sources.

Throughout the history of humanity, societies have faced turmoil and depression many times and awaited people who could lead them on both religious and worldly issues in troubled times. During this waiting period, belief and thought systems, cultural accumulations, and sacred texts have been used to grind the leadership of prominent people. This leader has been called by various names in all communities throughout history (Çınar, 2014). The concept of the Mahdi means “the one who has *hidayat* [guidance],” constitutes the source of power for religious and political movements, and also includes basic features such as religious renewal, sovereignty over the Earth, and a savior sent by God. However, various details such as the place and time of the Mahdi’s arrival and the way he will influence and save societies vary according to the structure of the religion in which he developed and the characteristics of the culture (Sarıkçıoğlu, 2003).

Many religions, cultures, and sects have a savior who is expected to come to save humanity from the troubles it has fallen into in the end times. According to the general belief, deterioration of social and religious life will increase towards the end of the worldly life, and the coming of the Mahdi will correspond to the last periods of worldly life. Thus, the Mahdi, who has the characteristics of a social reformer, will correct all material and spiritual crises and be a savior. The Mahdi has characteristics suitable for each religion’s own belief system and has a lineage with its founding leader. Various supernatural events and miracles are expected to occur at the coming of the Mahdi, at the beginning of the leadership period, and during the leadership (Sarıkçıoğlu, 2003).

This group states that it is based on the Sufi tradition. That this Sufi tradition is Naqshbandi is not very clear (Nagata, 2004, p. 111) In fact, the group states that this Sufism is an active and comprehensive system based on production (Abdul Hamid, 2010, p. 183). However, calling the movement a neo-Sufi group would be more appropriate, a group whose popularity rose among highly educated and talented young Malays who criticized the state’s economic and social orientations, which would eventually lead to it being banned on the grounds of its leader’s political behaviors (Nagata, 2004, p. 100).

Dar al-Arqam is one of Malaysia’s most successful and controversial revival movements and used this name from 1968-1994, while using the name Rufaqa between 1997-2007 and the name Global Ikhvan since 2008 (Abdul Hamid, 2013, p. 19).

The group is understood to have three main aims. Accordingly, one fundamental doctrine is that a Muslim must be purified through repentance. In al-Arḳam's insistence on repentance, the assumption is that by adopting Western habits and norms, Muslims not only stray from the right path, but also allow themselves to be toys of Satan, and the nafs seem to be very effective. This cleansing can take place in the communes of al-Arḳam; moreover, a Muslim cannot achieve this without embarking on a Sufi path (Hassan, 2006, p. 49).

The al-Arḳam movement, just as in other religious movements, has had charismatic leaders, and the movement is shaped around these leaders. This movement was founded in Malaysia in 1968 by Mohammed Suhaimi. Suhaimi was born in 1295 Hijri (1917) in Wonosobo, Central Java. According to members of al-Arḳam Suhaimi, he is the 33rd grandson of Muhammad (PBUH; Rosyad, 2006, p. 87). The most charismatic leader of al-Arḳam was Ashaari Muhammed, born in 1938. He was highly proficient in Islamic sciences and taught religion in a public school in the 1950s. Ashaari's eloquence and charisma impressed many young and old Muslims. Ashaari defined his teaching as *Aurad Muhammadiyah* (Saat, 2010, p. 133), with *Aurad Muhammad* also being his sheikh. *Aurad Muhammediye*, by which Sheikh Suhaimi claimed to have established a personal and mystical communication with the Prophet through his intercession, influenced Ashaari's perception of life (Nagata, 2004, p. 111) and his movement. This mystical experience is also known to be frequently expressed in religious groups, especially in cult structures.

The religious group is seen to primarily cooperate closely with the government. However, the alliance broke down when Dar al-Arḳam appeared to openly challenge the state when Ashaari overestimated his power. Times occurred when Ashaari would challenge Prime Minister Mahathir in a popularity contest and brag about his victory, so much so that the ruling party even got involved in internal political conflicts within the United Malay National Organisation (UMNO). He started to foresee that a new caliphate could be established in Malaysia in the following stages, and he organized works in that direction.

Conclusion

The Ashaari/Dar al-Arḳam movement emerged and was organized as a mystical movement and continued to exist as a movement that had its own unique approaches to messianism, jihad, and upbringing. Ashaari is seen to have succeeded in producing a political reaction to the cultural interventions of the West, unequal developments, and social injustices in a religious form instead of the current traditional lifestyle.

Finally, once the movement was considered to have exceeded its borders, its official existence came to an end with the intervention of the state.

However, the movement is also seen to have tried to revive its existence and return to its old days with a different corporate identity this time. The movement is based on Islam, communicating with God, the need to reform religion, and the need for a charismatic leader to understand religious teachings. However, this idea, which tries to bring Islam into a radical movement of change, is compatible with postmodern new age beliefs. Again, because Doomsday will happen very soon, waiting for a Mahdi and showing tsunamis as evidence for this situation is a post-mystical way of thinking.

In addition, the Mahdi will appear just like Jesus Christ. The leader will have the power to forgive sins and prevent death and will include gnostic ideas in group teachings. This reveals that an eclectic structure gathered from a wide variety of religious and philosophical ideas is present in the group. As in other new religious movements, the group includes various forms of dhikr and prayer, as well as rituals and rites that are quite original and have no place in basic Islamic thought, such as artificial burial pantomime. All these teachings and practices show the Rufaqa movement to be a new age belief.

Kaynakça | References

- Abd Rahman, K. A. (2009). *Rufaqa': A study of its teachings and doctrinal implications*. International Islamic University Malaysia.
- Abdul Hamid, A. (2007). The futuristic thought of Ustaz Ashaari Muhammad of Malaysia. I. Abu-Rabi (Ed.), *The blackwell companion to contemporary Islamic thought* içinde (ss. 195-212). Blackwell Publishing. <https://doi.org/10.1002/9780470996188.ch12>
- Abdul Hamid, A. F. (2010). *Islamic education in Malaysia*. S. Rajaratnam School of International Studies.
- Almaany, T. (2021). *Rufaqa* [Online Sözlük]. Almaany. <https://www.almaany.com/tr/dict/ar-tr/%D8%B1%D9%81%D8%A7%D9%82%D8%A7/>
- Anderson, P. S. (2006). Postmodernizm ve din. S. Sim (Ed.), *Postmodern düşüncenin eleştirel sözlüğü* içinde (1. baskı, ss. 59-67). Babil Yayıncılık.
- Arslan, M. (2006). Değişim sürecinde yeni dindarlık formları: "Yeni çağ" inanışları örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4(11), 9-25.
- Ashaari Mohammad*. (2020, Haziran 21). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Ashaari_Mohammad&oldid=963798112
- Bangadert, B. (2012). Sonic discourses on Muslim Malay modernity: The Arqam sound. *Contemporary Islam; Dordrecht*, 6(3), 315-360.
- Bıçkı, D. (2001). Modernizm ve post-modernizm. *İŞGÜÇ - Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 3(1). <http://www.isguc.org/?p=article&id=113&cilt=3&sayi=1&yil=2001>

- Bilgin, V. (2003). Yeni dini hareketler. T. Küçükcan (Ed.), *Din sosyolojisi* içinde (3. Baskı). Anadolu Üniversitesi.
- Campo, J. E. (2009). *Encyclopedia of Islam*. Facts On File.
- Çınar, M. (2014). *Bir kurtarıcı modeli olarak mehdi ve mehdilik*. Diyanet Dergi. <https://dergi.diyanet.gov.tr/makaledetay.php?ID=12315>
- Güngör, Ö. (2020). *Türkiye'de dini gruplar*. Son Çağ Yayıncılık.
- Hassan, Ş. Z. S. (2006). Political Islam in Malaysia: The rise and fall of Al Erkam. *Asian Cultural Studies*, 15, 43-55.
- Hussin, M. (1993). *Islam in Malaysia: From revivalism to Islamic state?* Singapore Univ. Press.
- Kamarulnizam, A. (2003). *The Politics of Islam in contemporary Malaysia*. Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Kanık, C. (2017). Batı'da ortaya çıkan yeni dini hareketlere genel bir bakış. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(17), 177-188.
- Kirman, M. A. (2003). Yeni dini hareketleri tanımlama problemi ve tipolojik yaklaşımlar. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 3(4), 27-43.
- Köse, A. (2017). *Milenyum tarikatları batıda yeni dini akımlar* (5. Baskı). Timaş Yayınları.
- Kurşunoğlu, M. S. (2016). Gnosik düşünce kurumsal yapıları karşı: Yeni kolonyalizmin sofistlik silahı. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 13(49), 119-144.
- Nagata, J. (2004). Alternative models of Islamic governance in Southeast Asia: Neo-sufism and the Erkam experiment in Malaysia. *Global Change, Peace & Security*, 16(2), 99-114.
- Ocak, A. Y. (2017). İslam tarihinin mitolojik kültüründen kaynaklanan sosyo-politik problemi: Mehdilik ve mehdici hareketler. Y. Ş. Yavuz (Ed.), *Beklenen kurtarıcı inancı* içinde (1. Baskı). İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Kur'an Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Rufaqa. (2006). Meta religjon
https://meta-religion.com/New_religious_groups/Groups/Islamic/rufaqa.htm adresinden 18 Ocak 2021 tarihinde alınmıştır.
- Saat, N. (2010). State, ulama and religiosity: Rethinking Islamization in contemporary Malaysia. *Secularization, Religion, and the State (UTCP Booklet 17)*, 131-141.
- Sarıkcıoğlu, E. (2003). *Mehdi*. TDV İslam Ansiklopedisi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mehdi#1>
- Sözalmaz, E. (2014). İslam medeniyetinin yaşadığı krizlere Malezyalı Müslümanlardan tepkiler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Uluç, Ö. (2006). *Yeni dini hareketler*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuz, Y. Ş. (2003). *Mehdi*. TDV İslam Ansiklopedisi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mehdi#2-islam-inancinda-mehdi>
- Yeşiltepe, S. (2018). Yeni dini hareketler üzerine sosyolojik bir değerlendirme. *USE Uluslararası Sosyoloji ve Ekonomi Dergisi*, 1, 60-75.